

УДК 631.172.(092)

ДЕРКАЧ Олексій,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

Oleksiy.derkach@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6881-3521>

ГУМЕНЮК Юрій,
кандидат технічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ugmsg@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2463-1950>

КУРКА Віталій,
кандидат технічних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

vitaliikurka@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1247-6770>

**ВИДАТНІ ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ КАФЕДРИ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ МАШИН ТА СИСТЕМОТЕХНІКИ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА П. М. ВАСИЛЕНКА НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Мета статті – висвітлення впливу видатних особистостей кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка Національного університету біоресурсів і природокористування України на розвиток землеробської (сільськогосподарської) механіки, сільськогосподарського машинобудування, випробовування землеробської техніки та підвищення якості освітнього процесу. Методи дослідження: загальнонаукові – аналіз, синтез, класифікація; спеціальні історичні – проблемно-хронологічний, порівняльний, джерелознавчий та інші. Особлива увага надавалася біографічному методу, що служив засобом реконструкції біографій вчених, які зробили вагомий внесок у розвиток землеробської (сільськогосподарської) механіки, сільськогосподарського машинобудування, випробовування землеробської техніки та підготовку інженерних кадрів.

Узагальнено здобутки видатних особистостей кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка: ординарного професора К. Г. Шиндлера – фундатора першої в Європі Станції випробовування землеробських машин і знарядь; члена-кореспондента АН УРСР Л. П. Крамаренка – фахівця у галузі сільськогосподарського машинобудування; професора П. Ф. Вовка – знаного вченого у галузі сільськогосподарського машинознавства та машинодослідження, громадського діяча; академіка АН УРСР А. О. Василенка – засновника Лабораторії й Інституту машинознавства та сільськогосподарської механіки; академіка ВАСГНІЛ О. М. Карпенка – дослідника і видавця навчальної літератури; академіка ВАСГНІЛ, УААН, члена-кореспондента Академії наук України П. М. Василенка – відомого вченого у галузях землеробської (сільськогосподарської) механіки, механізації та автоматизації сільськогосподарського виробництва України та члена-кореспондента НААН України Д. Г. Войтюка – розробника технологій точного землеробства. Висвітлено їх внесок у підготовку наукових і інженерних кадрів, видання наукової, навчальної та методичної літератури для науковців, спеціалістів і студентів вищих навчальних закладів. Доведено, що видатні особистості кафедри – це відомі вчені не тільки в Україні, а й за її межами, наукові здобутки яких слугують розвитку землеробської (сільськогосподарської) механіки, сільськогосподарського машинобудування та методів випробовування сільськогосподарської техніки.

Ключові слова: кафедра сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка, видатні особистості, ДЕРКАЧ Олексій, ГУМЕНЮК Юрій, КУРКА Віталій

землеробська (сільськогосподарська) механіка, сільськогосподарське машинобудування, випробовування сільськогосподарської техніки.

**PROMINENT PERSONALITIES IN THE HISTORY OF THE
ACADEMICIAN P. M. VASYLENKO DEPARTMENT OF AGRICULTURAL
MACHINERY AND SYSTEM ENGINEERING OF THE NATIONAL
UNIVERSITY OF LIFE AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE**

The purpose of the article is to highlight the influence of prominent personalities of the Department of Agricultural Machinery and System Engineering named after Academician P. M. Vasylenko of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine on the development of agricultural (agricultural) mechanics, agricultural engineering, testing of agricultural machinery and improving the quality of the educational process. Research methods: general scientific – analysis, synthesis, classification; special historical – problematic and chronological, comparative, source study and others. Particular attention was paid to the biographical method, which served as a means of reconstructing the biographies of scientists who made a significant contribution to the development of agricultural (agricultural) mechanics, agricultural engineering, testing of agricultural machinery and training of engineering personnel.

The achievements of the outstanding personalities of the Department of Agricultural Machinery and System Engineering named after Academician P. Vasylenko are summarized: Ordinary Professor K. G. Shyndler, founder of the first European Testing Station for Agricultural Machinery and Implements; Corresponding Member of the Ukrainian SSR L. P. Kramarenko. Kramarenko – a specialist in the field of agricultural engineering; Professor P. F. Vovk – a well-known scientist in the field of agricultural engineering and machine research, a public figure; Academician of the Academy of Sciences of the USSR A. O. Vasylenko – the founder of the Laboratory and Institute of Mechanical Engineering and Agricultural Mechanics; Academician of VASGNIL O. N. Karpenko – a researcher and publisher of educational literature; Academician of VASGNIL, UAAS, Corresponding Member of the Academy of Sciences of Ukraine P. M. Vasylenko, a well-known scientist in the fields of agricultural mechanics, mechanization and automation of agricultural production in Ukraine; and Corresponding Member of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine D. G. Voitiuk, a developer of precision farming technologies. Their contribution to the training of scientific and engineering personnel, publication of scientific, educational and methodological literature for scientists, specialists and students of higher educational institutions is highlighted. It is proved that the outstanding personalities of the department are well-known scientists not only in Ukraine but also abroad, whose scientific achievements serve the development of agricultural mechanics, agricultural engineering and methods of testing agricultural machinery.

Keywords: *Department of Agricultural Machinery and System Engineering named after Academician P. M. Vasylenko, outstanding personalities, agricultural mechanics, agricultural engineering, agricultural machinery, testing of agricultural machinery.*

Постановка проблеми. Однією з особливих рис сучасного українського суспільства є зростаючий інтерес до історії науки та техніки, зокрема до діяльності видатних вітчизняних вчених, які приділяли особливу увагу розвитку науки й освіти в Україні. Протягом останніх років з'явилися дослідження, що докладно розкривають розвиток наукової та освітньої сфер, включаючи технічну, шляхом вивчення та осмислення наукової, освітньої та громадської діяльності видатних особистостей. У зв'язку з тим, що Національний університет біоресурсів і природокористування (НУБіП) України відзначає 125-річчя кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки, яка носить ім'я академіка П. М. Василенка виникла нагальна потреба у висвітленні внеску видатних особистостей кафедри у розвиток науки й освіти в Україні. Такими особистостями, які працювали на кафедрі й прославили українську науку далеко за її межами, були: професор К. Г. Шиндлер, член-кореспондент АН УРСР Л. П. Крамаренко, професор П. Ф. Вовк, академік АН УРСР А. О. Василенко, академік ВАСГНІЛ О. М. Карпенко, академік УААН П. М. Василенко, член-кореспондент НААН України Д. Г. Войтюк та інші.

Аналіз внеску цих видатних особистостей у науку є важливим і актуальним завданням, яке потребує сучасної наукової та історичної перспективи. Це стає ключовим аспектом при оцінці поточного стану та передбаченні майбутнього розвитку таких галузей, як землеробська механіка, сільськогосподарське машинобудування та випробування сільськогосподарської техніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти наукової, освітньої та організаторської діяльності професора К. Г. Шиндлера, члена-кореспондента АН УРСР Л. П. Крамаренка, академіків П. М. Василенка та А. О. Василенка знайшли відображення у наукових працях В. А. Вергунова, Д. Г. Войтюка, О. П. Деркача [1-4]. Майже повністю відсутні публікації, які стосуються діяльності репресованого професора П. Ф. Вовка й академіка ВАСГНІЛ О. М. Карпенка. З огляду на вище зазначене та враховуючи відзначення 125-річчя кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка НУБіП України це питання потребує висвітлення, в тому числі й малодосліджених джерел, що стосуються вищеперерахованих видатних особистостей кафедри.

Метою дослідження є висвітлення впливу видатних особистостей кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка НУБіП України на розвиток землеробської (сільськогосподарської) механіки, сільськогосподарського машинобудування, випробовування землеробської техніки та підвищення якості освітнього процесу.

Методи дослідження. Проведене дослідження ґрунтується на використанні комплексу як загальнонаукових (аналіз, синтез, класифікація), так і спеціальних історичних (проблемно-хронологічний, порівняльний, джерелознавчий) методів опрацювання матеріалу. Пріоритет надавався біографічному методу, який служив засобом реконструкції біографій вчених, що зробили вагомий внесок у розвиток землеробської (сільськогосподарської) механіки. Методологічні підходи і принципи історичного пошуку сприяли комплексному розкриттю проблеми.

Результати дослідження. *Ординарний професор Шиндлер Камілл Гаврилович* (1869–1940) – видатний вчений світового виміру, фундатор першої в Європі Станції по випробуванню землеробських машин і знарядь [1].

ДЕРКАЧ Олексій, ГУМЕНЮК Юрій, КУРКА Віталій

Він залишив помітний слід в історії сільськогосподарської науки і техніки України і Європи початку XX ст. Творчий внесок К.Г. Шиндлера охоплює понад 26 наукових праць. Зокрема, видатне значення серед них має атлас під назвою «Политипажи, эскизы и чертежи машин-орудий современного сельского хозяйства» [5]. В атласі, що містив 2420 рисунків і 56 таблиць, які докладно представляли різні види знарядь і машин з віддалених історичних епох до початку XX століття. Цей атлас відіграв важливу роль у створенні нових зразків сільськогосподарської техніки. Протягом тривалого періоду він використовувався в навчальному процесі. Надзвичайно цінною статтею в науковій діяльності дослідника стала праця під назвою «Теорія и конструкція пахотныхъ орудій» [6], яка послужила основою для розробки теорії деформації ґрунту робочими органами плуга. Успішний захист цієї роботи став підґрунтям для надання К. Г. Шиндлеру звання ординарного професора. Саме К.Г. Шиндлером було ґрунтовно досліджено теоретичну і практичну доцільність використання різних типів полиць плугів залежно від ґрунтово-кліматичних умов. Більшість з його наукових досліджень мали суттєве значення для сільськогосподарської практики. Зокрема, серед них можна виділити такі роботи, як «Плуги оборотні і багатокорпусні», «Парові плуги», «Про барабан і підбарабання молотарки», «Американські молотарки», «Вузькоколійна розкидна сівалка» та інші.

Становлення К. Г. Шиндлера, як викладача і науковця, відбулося у Київському політехнічному інституті імператора Олександра II (КПІ), де він розпочинав працювати на посаді в.о. екстраординарного професора кафедри прикладної механіки. У КПІ він на високому науковому і методичному рівні викладав механіку в пристосуванні до сільського господарства на

сільськогосподарському відділенні, започаткував спеціальний курс прикладної механіки та сільськогосподарського машинобудування на механічному відділенні, а також читав курс з основ машинознавства на Київських сільськогосподарських курсах. Професор К.Г. Шиндлер мав вражаючі організаційні здібності, володів значним впливом на студентів і викладачів КПІ. Це видно з того, що його багаторазово обирали деканом сільськогосподарського (1904-1906 рр.) та механічного (1909-1911 рр.) факультетів Київського політехнічного інституту.

Йому належить організація перших випробувань землеробської техніки на теренах України. Перша в Україні і в Європі Станція випробувань землеробських машин і знарядь при Київському політехнічному інституті була заснована професором К. Г. Шиндлером. Випробувальна станція стала наочним прикладом передових досліджень у галузі землеробської механіки, активно вдосконалюючи та вивчаючи різноманітні аспекти функціонування сільськогосподарських машин і знарядь. Протягом більш як 10 років вона функціонувала як єдина така установа у країні, виконуючи важливу роль у розвитку галузей землеробської механіки та сільськогосподарського машинобудування. Однією з особливостей цієї станції було вдале поєднання наукових досліджень з навчанням, і саме це сприяло створенню Київської школи підготовки висококваліфікованих фахівців, які мали глибокі знання з роботи землеробської техніки. Важливим був внесок професора К. Г. Шиндлера у розвиток сільськогосподарських машин, який через результати своїх випробувань землеробської техніки вніс вагомий вклад у формування теоретичних засад цієї галузі. Отримані ним результати були цінними не тільки з наукової точки зору, а й мали практичне значення для підтримки розробників та користувачів землеробської техніки, надаючи важливі рекомендації щодо її використання. У цілому, діяльність цієї випробувальної станції дала значний поштовх для розвитку теорії та практики в сфері землеробської техніки,

сприяючи підготовці висококваліфікованих фахівців і підтримці інновацій у даній галузі.

Камілл Гаврилович Шиндлер встановив глибокий зв'язок між дослідником, виробником і споживачем, ініціюючи включення результатів досліджень сільськогосподарської техніки, своїх власних інженерних удосконалень та розробок, а також приладів та обладнання, які використовувалися для проведення випробувань, безпосередньо у виробництво. Ним були розроблені і впроваджені у виробництво: культурна поверхня полиці для плуга ГПЗ, що виготовлявся товариством «Робітник» на Олександрійському заводі; полиці до корпусів «колоністського» та «новоросійського» плугів, що виготовлялися Коломенським і Брянським паравозобудівними заводами, удосконалено динамометр Сака та розроблено й виготовлено контрольний динамометр для перевірки тягових динамометрів.

Чільне місце в діяльності К. Г. Шиндлера займала громадська робота. Він був головою правління Київського агрономічного товариства (1909-1911 рр.), членом Ради Київського політехнічного інституту (1899-1911 рр.), членом Київської групи «Союзу професорів» (1905 р.), членом Бюро сільськогосподарської механіки Вченого Комітету Міністерства хліборобства (1907-1911 рр.), членом редколегії Повної енциклопедії російського сільського господарства і дотичних з ним наук (1906-1908 рр.), членом редакційного комітету сільськогосподарського і економічного журналу «Хозяйство» (1906-1917 рр.).

Член-кореспондент Академії наук Української РСР Крамаренко Леонід Петрович (1881–1960) – доктор технічних наук, професор, визнаний фахівець у галузях сільськогосподарського машинобудування та сільськогосподарської механіки.

На кафедрі працював з 1915 до 1929 рр., завідувачем з 1916 до 1924 рр. Л. П. Крамаренко у 1907 р. успішно закінчив фізико-математичне відділення

Університету Святого Володимира (сучасна назва – Київський національний університет імені Тараса Шевченка) та отримав диплом I ступеня. Пізніше, в 1913 р., він також успішно закінчив механічне відділення Київського політехнічного інституту Імператора Олександра II та отримав диплом інженера-технолога [7, с. 139]. У 1913-1914 рр. Л. П. Крамаренко служив на заводі сільськогосподарських машин у м. Єлисаветграді, після чого був направлений на стажування. У 1915 р. Л. П. Крамаренка було обрано завідувачем кафедри сільськогосподарських машин КПІ. Згодом, після вдалої пробної лекції, йому доручили ще й завідування кафедрою сільськогосподарського машинознавства на сільськогосподарському факультеті Київського політехнічного інституту [7, с. 139]. З 1916 р. інженера Л. П. Крамаренка, учня і продовжувача справи професора К. Г. Шиндлера, призначають ще і завідувачем Станції випробувань землеробських машин і знарядь. У ці ж роки розпочинається і наукова діяльність Л. П. Крамаренка. У 1916-1919 рр. ним було підготовлену дисертаційну роботу «Різальний апарат сучасних жатних машин та його теорія», що отримала високу оцінку з боку вчених і спеціалістів. Із 1924 р. він – професор КПІ, а з 1926 р. ще й керівник секції сільськогосподарського машинобудування науково-дослідної кафедри сільськогосподарської механіки [8, с. 24].

У 1929 р., у зв'язку зі створенням факультету сільськогосподарського машинобудування у Харківському технологічному інституті, Л. П. Крамаренко переїжджає до м. Харкова, де його призначають деканом факультету. З 1930 до 1941 рр. працює завідувачем кафедри сільськогосподарських машин Харківського механіко-машинобудівного інституту.

У зв'язку з технічною модернізацією сільськогосподарського виробництва і розвитком комбайнування у 30-х роках ХХ ст., Л. П. Крамаренко розробляє ряд нових наукових напрямків та публікує наступні наукові праці: «Комбайни: теорія, конструкція і розрахунок» (1933 р.), «Уборочные машины: теория, конструкция и расчёт», «Грунтообробні машини та знаряддя» (1934 р.), «Сельскохозяйственные машины: теория, конструкция и расчёт» (1937 р.) та ін. Ці праці поставили його ім'я в один ряд з відомими вченими у галузі землеробської (сільськогосподарської) механіки.

У 1935 р. Л. П. Крамаренко отримав посаду професора в Харківському інституті механізації та електрифікації сільського господарства (ХІМЕСГ) і став керівником кафедри сільськогосподарських машин. Він займав ці посади до початку Другої світової війни. Протягом цього часу приклав немало зусиль до організації наукової роботи в інституті. У 1936 р. його призначили заступником директора із наукової роботи, а з березня по жовтень 1937 р. виконувачем обов'язків директора ХІМЕСГ.

У 1938 р. Л. П. Крамаренку був присуджений вчений ступінь доктора технічних наук, а членом-кореспондентом АН УРСР його обирають у 1939 р. Друга світова війна перервала багатогранну наукову і викладацьку діяльність Л. П. Крамаренка. Не встигнувши евакуюватися з Харкова, він вимушено працює в науково-технічній раді при Харківській міській управі, що відобразиться на всій подальшій його долі.

У післявоєнний період Л. П. Крамаренко і до своєї смерті у 1960 р. працює старшим науковим співробітником НДІ тваринництва Лісостепу і

Полісся УРСР, де багато часу приділяє підготовці молодих вчених та розробці проблем механізації тваринництва.

Професор Вовк Прокіп Федорович (1887-1943) – доктор технічних наук, професор, знаний фахівець у галузі сільськогосподарського машинознавства та машинодослідження. На кафедрі працював з 1924 до 1929 рр., завідувачем – з 1924 до 1928 рр.

У 1913 р. П. Ф. Вовк закінчив Петровську землеробську та лісову академію, після чого працював викладачем у Егенфельдському сільськогосподарському училищі Катеринославської губернії.

З 1920 р. за наказом Народного комісаріату освіти УСРР П. Ф. Вовк – викладач Уманського училища землеробства і садівництва, випускником якого він був. У 1921 р. училище трансформувалося в Уманський агрополітехнікум, де П. Ф. Вовк працював викладачем машинознавства до 1924 р.

З 1924 р. П. Ф. Вовка призначають завідувачем кафедри сільськогосподарського машинобудування та сільськогосподарського машинознавства Київського політехнічного інституту [7, с. 140]. У цей період він отримує звання професора. З січня 1926 р. П. Ф. Вовка за сумісництвом призначають керівником секції машинодослідження науково-дослідної кафедри сільськогосподарської механіки Київського сільськогосподарського інституту (КСГІ), який на той час знаходився на території КПІ [8, с. 24]. Науково-дослідну кафедру сільськогосподарської механіки очолював директор Інституту технічної механіки, академік ВУАН – К. К. Симінський. До складу кафедри входили висококваліфіковані наукові співробітники ВУАН, КПІ та КСГІ. Кафедра мала чотири секції: сільськогосподарського машинобудування –

керівник професор Л. П. Крамаренко; конструктивної міцності – керівник академік ВУАН К. К. Симінський; прикладної математики – керівник академік ВУАН М. М. Крилов; машинодослідження – керівник професор П. Ф. Вовк.

У вересні 1929 р. вченого Прокопа Федоровича Вовка звинуватили у шкідництві та затримали нібито за те, що він на лекціях пропагував для приводу сільськогосподарських машин використовувати не тільки трактори, яких було обмаль на той час, але і живу тяглову силу, яка була в достатній кількості. У липні 1930 р. П. Ф. Вовка відпускають, так як не виявили складу злочину в його діях. Це сталося після того, як у газеті «Правда» була опублікована стаття про безрозсудне знищення коней та кінних машин у сільськогосподарському виробництві, оскільки в той період трактори були ще малорозповсюдженими.

З 1932 до 1938 рр. П. Ф. Вовк працював завідувачем кафедри сільськогосподарських машин Московської сільськогосподарської академії імені К. А. Тимірязєва та за сумісництвом проводив наукові дослідження у Всесоюзному науково-дослідному інституті сільськогосподарського машинобудування імені В. П. Горячкіна.

У 1934 р. П. Ф. Вовку було присвоєно науковий ступінь доктора технічних наук за сукупністю виданих монографій та підручників.

У січні 1938 р. Прокіп Федорович був повторно заарештований. Причиною арешту слугувала нібито належність до групи, яка планувала спробу замаху на Сталіна та інші подібні речі. Для проведення додаткового розслідування, згадавши про попередній арешт, його переводять до в'язниці у м. Київ. Рішенням судової трійки Народного комісаріату внутрішніх справ (НКВС) УРСР, яке відбулося у жовтні 1938 р., П. Ф. Вовка було засуджено до 8 років виправно-трудових таборів. З жовтня 1938 по травень 1940 рр. він відбував покарання в Карельському виправно-трудовому таборі, де працював на лісоповалі. З березня 1940 до 1941 рр. працював на табірних

сільськогосподарських угіддях Медвежогірського виправно-трудового табору. У 1941 р. Прокопа Федоровича було переведено до Солікамського виправно-трудового табору, де 24 червня 1943 р. він і помер від раку печінки.

Посмертно реабілітований Президією Київського обласного суду у жовтні 1955 р.

Визначальне місце серед наукових праць П. Ф. Вовка належить монографіям «Сільськогосподарське машинознавство» (Ч. 1, Х., 1925 та Ч. 2, К., 1926), статтям: «Дослідження сільсько-господарських машин на Україні» (1927), «Організація дослідження с.-г. машин на Україні» (1927), «Механічна обробка плантацій цукрових буряків» (1928) та ін. Переважна більшість наукових праць і підручників, виданих професором П. Ф. Вовком, була вилучена і знищена органами НКВС.

Академік Академії наук Української РСР Андрій Овер'янович Василенко (1891-1963) – доктор технічних та сільськогосподарських наук, професор, видатний вчений у галузях землеробської (сільськогосподарської) механіки та сільськогосподарського машинобудування [9]. На кафедрі працював у 1924-1935 рр., завідувач протягом 1928-1930 рр.

Після закінчення у 1916 р. Київського політехнічного інституту працював головним інженером та керівником на ряді підприємств сільськогосподарського машинобудування України.

З 1924 р. – асистент кафедри сільськогосподарського машинобудування та сільськогосподарського машинознавства Київського політехнічного інституту та Київського сільськогосподарського інституту.

У 1927 р. для проведення наукових досліджень, згідно з протоколом № 7 засідання Великої президії Укрнауки НКО, інженера А. О. Василенка, за

ДЕРКАЧ Олексій, ГУМЕНЮК Юрій, КУРКА Віталій

сумісництвом, затверджують науковим співробітником науково-дослідної кафедри сільськогосподарської механіки [10]. У результаті проведених на кафедрі теоретичних і практичних досліджень А. О. Василенком було обґрунтовано параметри різальних апаратів жатних машин, які були впроваджені у виробництво [11, с. 8-9].

А. О. Василенко – професор (з 1928 р.), доктор сільськогосподарських наук (з 1936 р.), член-кореспондент Академії наук Української РСР (з 1939 р.), доктор технічних наук (з 1946 р.), академік Академії наук Української РСР (з 1948 р.).

Будучи завідувачем кафедри сільськогосподарського машинознавства КСГІ професор А. О. Василенко виступає одним із ініціаторів створення у 1928 р. у м. Харкові з філіалом в м. Києві Українського науково-дослідного інституту сільськогосподарського машинознавства та машинобудівництва (УНІСГОМ), в якому він згодом працював заступником директора з наукової роботи.

А. О. Василенко безпосередньо причетний до випуску першого вітчизняного зернозбирального комбайна «Комунар» ЖМ-4,6, виробництво якого було розпочато у 1929 р. на заводі «Комунар» у місті Запоріжжя. Під керівництвом та за безпосередньою участю професора А. О. Василенка групою молодих та амбітних інженерів було виявлено і виправлено помилки у робочих кресленнях комбайна, проведено уніфікацію деталей та вузлів, удосконалено технологічний процес виробництва та проведено навчання персоналу. Все це дало можливість приступити до масового виробництва зернозбирального комбайна «Комунар» ЖМ-4,6 так необхідного для сільськогосподарського виробництва [12].

У 1944 р. член-кореспондент АН УРСР А. О. Василенко започатковує «Лабораторію сільськогосподарської механіки» при Інституті будівельної механіки АН УРСР [13, с. 4]. Згідно з постановою Ради Народних Комісарів

УРСР № 328 від 9.03.1945 р. та постановою Президії АН УРСР № 5 від 23.03.1945 р., ця лабораторія була виокремлена в окрему наукову одиницю при Відділенні технічних наук АН УРСР під назвою «Лабораторія машинобудування і проблем сільськогосподарської механіки» [13, с. 4].

Після реорганізації «Лабораторія машинобудування і проблем сільськогосподарської механіки» перетворилась на Інститут машинознавства і сільськогосподарської механіки згідно з розпорядженням Ради Міністрів СРСР № 521-р від 15 січня, рішенням Ради Міністрів УРСР №221 від 31 січня та постановою Президії АН УРСР від 10 лютого 1950 р. Академік Академії наук УРСР А. О. Василенко був засновником і директором Інституту машинознавства та сільськогосподарської механіки [14, с. 29]

Оригінальні дослідження академіка А. О. Василенка у галузях сільськогосподарської механіки та сільськогосподарського машинобудування мають вагомe наукове та практичне значення. Науковий скарб академіка А. О. Василенка можна класифікувати за такими основними напрямками досліджень: аналіз механічних властивостей сільськогосподарських середовищ та матеріалів, розробка теоретичних засад функціонування машин та процесів, вивчення динаміки машин і машинних агрегатів, створення проектів сільськогосподарської техніки, формування нових технологій у сфері конструкційних матеріалів, а також дослідження історичних аспектів розвитку науки і техніки.

У 1948 р./, вперше на теренах колишнього СРСР, академік А. О. Василенко та кандидат технічних наук І. С. Григор'єв розробили нову технологію модифікації звичайного сірого чавуну з нормальним вмістом сірки та фосфору. Їх інноваційний підхід призвів до отримання структури «глобулярний графіт» (відомої також як «бичаче око») на тлі сорбітоподібного перліту у відливці без необхідності проведення термічної обробки чи використання дорогих гематитових чавунів та церієвих домішок. Визнання їх

досягнень прийшло у 1950 р/, коли їм була присуджена Державна премія СРСР за розробку та впровадження модифікованого чавуну [15].

Теоретичні концепції та практична діяльність академіка А.О. Василенка у галузях землеробської (сільськогосподарської) механіки та сільськогосподарського машинобудування сприяли створенню зовсім нових видів сільськогосподарської техніки, що призвело до збільшення її якісних та кількісних показників. Академіком А. О. Василенком підготовлено 35 кандидатів наук, 1 доктор технічних наук, 1 доктор сільськогосподарських наук. Нагороджений державними нагородами та відзнаками.

Академік ВАСГНІЛ Карпенко Олександр Миколайович (1896-1991) – доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки та техніки СРСР, завідувач кафедри у 1930-1935 рр.

Навчаючись у Київському політехнічному інституті поєднував навчання з роботою у конструкторському бюро київського заводу сільськогосподарських машин «Червоний плугатар», де брав участь у конструюванні зернових та бурякових сівалок і розробляв методику і прилади для випробування робочих органів сівалок. У Київському філіалі Українського науково-дослідного інституту сільськогосподарського машинознавства та машинобудування займається стандартизацією різальних апаратів збиральних машин. У результаті глибокого вивчення цього питання та порівняння численних конструкцій, молодий дослідник відкидає статистичний метод вибору елементів різальної пари та пропонує новий метод, що базується на знанні технології процесу різання. За допомогою створених ним оригінальних приладів О. М. Карпенко вивчав елементи різальної пари при статистичному й динамічному різанні та на основі цих спостережень рекомендує стандарти для різальних апаратів. Ця студентська робота

О. М. Карпенка з її подальшим теоретичним обґрунтуванням була надрукована у спеціальних журналах і звернула на себе увагу академіка В. П. Горячкіна. Після закінчення Київського політехнічного інституту О. М. Карпенка залишають аспірантом при науково-дослідній кафедрі сільськогосподарської механіки.

З 1930 до 1935 рр. – завідувач кафедри сільськогосподарських машин Київського сільськогосподарського інституту (КСГІ) та Київського інституту механізації і електрифікації сільського господарства (КИМЕСГ). За сумісництвом працює науковим співробітником у Київській філії Українського науково-дослідного інституту сільськогосподарського машинознавства та машинобудівництва, де проводить дослідження посівних машин. Тут під його керівництвом вперше УРСР був розроблений і виготовлений випробувальний стенд і ґрунтовий канал для лабораторних досліджень робочих органів сіялок.

У 1936 р. О. М. Карпенко отримує запрошення очолити лабораторію посівних машин у Всесоюзному науково-дослідному інституті механізації та електрифікації сільського господарства у м. Москві, де проводить значну роботу з вивчення і стандартизації висівних апаратів, сошників, насіннепроводів та інших робочих органів сіялок. За його участю розроблено методику лабораторних та польових випробувань посівних машин, прийняту як загальносоюзний стандарт, отримано оригінальні дані для оцінки робочих органів сіялок та проектування нових машин.

У 1946 р. О. М. Карпенко захищає докторську дисертацію «Експериментально-теоретичне обґрунтування процесу висіву», за що йому присуджується науковий ступінь доктора технічних наук.

Одночасно з теоретичними й експериментальними дослідженнями робочих органів сіялок О. М. Карпенко бере активну участь у польових випробуваннях зернових та просапних сіялок, протягом тривалого часу очолює міжвідомчу комісію з аналізу вітчизняних та імпортованих машин, редагує

навчальні плакати, бере участь у написанні підручника з сільськогосподарських машин для технікумів, виданого в 1949 р.

Багаторічна напружена робота О. М. Карпенка з механізації сівби закінчується створенням спільно з колективом співробітників Всесоюзного науково-дослідного інституту сільськогосподарського машинобудування імені В. П. Горячкіна (ВІСГОМ) та заводу «Червона Зірка» оригінальної за конструкцією комбінованої зернотрав'яної сівалки СЗТ-47, за розробку та впровадження якої у виробництво авторам, у тому числі й О. М. Карпенку, у 1950 р. було присуджено Державну премію.

У 1950 р. О. М. Карпенка призначають професором кафедри. Через рік його обирають завідувачем кафедри механізації сільськогосподарського виробництва Московської сільськогосподарської академії ім. К. А. Тимірязєва. В якості завідувача кафедри О. М. Карпенко домагається значного покращення методичної та наукової роботи, оснащення кафедри новітніми сільськогосподарськими машинами та навчальними матеріалами і плакатами. За його безпосередньою участю була повністю переглянута і постійно удосконалювалася програма та методика викладання дисципліни «Сільськогосподарські машини». О. М. Карпенко був також членом науково-технічних рад декількох міністерств. Наполегливо працював над розробкою нових зразків сільськогосподарських машин.

Заслуги вченого були відзначені обранням професора О. М. Карпенка в 1956 р. дійсним членом-академіком Всесоюзної академії сільськогосподарських наук імені Леніна (ВАСГНІЛ).

Загальне визнання серед викладачів сільськогосподарських навчальних закладів набула діяльність О. М. Карпенка з написання підручників та навчальних посібників з механізації сільськогосподарського виробництва, які були основною навчальною літературою з сільськогосподарських машин для вузів, технікумів та училищ з механізації. Загальний обсяг виданих книг

перевищує 347 д.а., а тираж – понад 580 тис. примірників. Ряд книг перекладено на латишську, молдавську, литовську, естонську, румунську, угорську, болгарську та арабську мови.

З метою максимально полегшити студентам освоювати курс «Сільськогосподарські машини» професор О. М. Карпенко, подолавши значні труднощі, видає перший у СРСР кольоровий альбом сільськогосподарських машин. Вміщені в ньому ретельно розроблені ілюстрації та схеми дозволяли студентам вивчити робочий процес з мінімальним текстовим поясненням. Велику увагу академік О. М. Карпенко приділяв підготовці та вихованню науковців. Під його керівництвом захистилися 7 докторів та 39 кандидатів наук, у тому числі 6 – для країн далекого зарубіжжя.

Творчу діяльність та невтомну енергію О. М. Карпенко виявляв як науковий керівник відомчого плану з розробки «Системи машин» на XI та XII п'ятирічки. Ним було надано допомогу науковим установам з механізації вирощування ефіроолійних культур та овочів, збирання винограду.

Академік О. М. Карпенко працював у різних державних комісіях та редколегіях. Він був головою координаційної ради ВАСГНІЛ з комплексної механізації рільництва, членом секції механізації міжвідомчої Ради з комплексних проблем Держкомітету з науки та техніки, членом наукової ради МСГ СРСР та «Союзсільгосптехніки», членом редколегії журналів «Механізація та електрифікація сільського господарства» та «Доповіді ВАСГНІЛ», головою редакційної ради видавництва «Колос» з навчальних плакатів та наукових консультантом «Сільськогосподарської енциклопедії з механізації сільськогосподарського виробництва». Він тривалий час перебував членом секції ВАК, 9 років був головою секції.

Академік О. М. Карпенко був відзначений державними нагородами та відзнаками [16].

Академік Української академії аграрних наук (УААН), член-кореспондент Національної академії наук України, академік ВАСГНІЛ Василенко Петро Мефодійович (1900-1999) – доктор технічних наук, професор, видатний вчений у галузях землеробської (сільськогосподарської) механіки, механізації та автоматизації сільськогосподарського виробництва України.

На кафедрі працював з 1929 до 1999 рр., завідувачем – у 1935-1941 рр., 1944-1948 рр. та впродовж 1953-1962 рр.

У 1923 р. П. М. Василенко отримав посвідчення про закінчення Мигійського сільськогосподарського і кооперативного технікуму, який мав статус вищого навчального закладу. У 1932 р. це посвідчення було замінене на свідоцтво № 139 про закінчення Луганського сільськогосподарського інституту, видане Наркомземом УРСР. Згідно з цим свідоцтвом П. М. Василенку присвоєно кваліфікацію агрономарільника [17, с. 87]. Після закінчення технікуму працював викладачем землеробства і сільськогосподарського машинознавства у сільськогосподарській школі. У 1929 р. майбутній науковець вступає до аспірантури на науково-дослідну кафедру сільськогосподарської механіки, яка належала до Головного управління науки Наркомату освіти УРСР.

Науковий ступінь кандидата технічних наук без захисту дисертації П. М. Василенку було присуджено у 1937 р., а членом-кореспондентом Академії наук УРСР він був обраний у 1939 р. Дисертацію доктора технічних наук П. М. Василенко захистив у 1948 р., а вчене звання професора було присвоєно в 1949 р. У 1956 р. на загальних зборах ВАСГНІЛ його було обрано академіком Відділення механізації та електрифікації сільського господарства.

Наукові досягнення професора П. М. Василенка були визнані не лише в Україні, а й по всьому світу. Його було висунуто кандидатом на отримання

Медалі Пошани II тисячоліття. Інформація про його наукову діяльність була включена до Галереї тисячоліття, а також до сьомого видання Міжнародного довідника видатних особистостей минулого тисячоліття, що було випущене Американським Біографічним Інститутом (АВІ) [17, с. 42]

За видатні досягнення у вирішенні проблем землеробської механіки, механізації та автоматизації сільськогосподарського виробництва академіку П. М. Василенку, одному з перших в СРСР та єдиному в УРСР серед видатних вчених у сфері землеробської механіки на теренах колишнього СРСР, було вручено Золоту медаль імені В. П. Горячкіна.

Міжнародний фонд ООН включив до свого наукового резерву монографію «Автоматизація процесів сільськогосподарського виробництва» авторства П. М. Василенка та І. І. Василенка. Міжнародна економічна комісія ООН, використовуючи цю цієї монографію, проводила оцінку ступеня автоматизації процесів у сільському господарстві в різних країнах світу. При розробці місяцехода американські вчені використовували наукові дослідження П. М. Василенка, що були викладені у статті «До теорії кочення колеса зі слідом». Наукові праці академіка П. М. Василенка отримали визнання в таких країнах, як Франція, Чехословаччина, Болгарія, Румунія, Китай та цитуються в Сполучених Штатах. Неоціненний внесок у розробку машин для механізації сільськогосподарського виробництва внесли фундаментальні монографії П. М. Василенка «Введення в землеробську механіку», «Культиватори», «Теорія руху частинки по шорстким поверхням сільськогосподарських машин». Ці монографії мали також значний вплив на удосконалення методів дослідження сільськогосподарської техніки.

Значущим був внесок академіка П. М. Василенка у розвиток сільськогосподарської механіки, механізації та автоматизації сільського господарства УРСР та України. Він також активно сприяв підготовці та формуванню науково-технічних кадрів в цих галузях. Академік

П. М. Василенко опублікував значну кількість наукових праць, серед яких понад 200 статей [17, с. 32]. Нагороджений Почесною Відзнакою Президента України та іншими державними відзнаками.

Наукова школа з землеробської механіки в Україні дітище академіка П. М. Василенка. Вагомим був внесок П. М. Василенка у підготовку наукових кадрів. Під його керівництвом було успішно захищено 7 докторських та близько 60 кандидатських дисертацій. Вчений надавав консультації багатьом майбутнім докторам і кандидатам наук з різних республік колишнього СРСР. Біля 200 науковців визнають П. М. Василенка своїм безпосереднім учителем. Учні академіка П. М. Василенка обрані до складу академіків та членів-кореспондентів Національної академії аграрних наук України (НААН України), Української академії аграрних наук, Академії інженерних наук України та Міжнародної академії технічної освіти. Багато з них очолювали й очолюють провідні науково-дослідні установи в Україні, факультети та кафедри університетів, а також є провідними спеціалістами в науково-дослідних лабораторіях і конструкторських бюро. Вони заслужили визнання як заслужені винахідники та діячі науки і техніки України, а також як заслужені працівники народної освіти. Учні і послідовники академіка П. М. Василенка виявилися піонерами в розробці технологій точного землеробства в Україні. Це новий напрямок у розвитку землеробської механіки, який вони активно впроваджують та розвивають.

Ім'я академіка П. М. Василенка носить кафедра сільськогосподарських машин та системотехніки НУБіП України та Харківський національний технічний університет сільського господарства.

Академік П. М. Василенко залишив після себе неоціненний науковий скарб, яким ще тривалий час будуть користуватись вчені та інженери в галузі землеробської механіки, творчий шлях якого є надзвичайно цінним прикладом для нашого та майбутніх поколінь.

Член-кореспондент Національної академії аграрних наук України Войтюк Дмитро Григорович – заслужений працівник народної освіти УРСР, академік Академії Інженерних наук і Транспортної Академії України, член відділення Польської академії наук у Любліні, знаний вчений і педагог у галузі механізації сільськогосподарського виробництва, професор кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка.

Д. Г. Войтюк з відзнакою у 1960 р. закінчив Українську академію сільськогосподарських наук (УАСГН) та отримав кваліфікацію інженера-механіка за спеціальністю «механізація процесів сільськогосподарського виробництва».

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук Д. Г. Войтюк захистив у 1967 році, а вчене звання доцента йому було присвоєно в 1969 році. З 1976 по 2001 рр. – декан факультету механізації сільського господарства Української сільськогосподарської академії (УСГА) та Національного аграрного університету (НАУ). З 1988 до 2005 рр. – завідувач кафедри сільськогосподарських машин. У 1990 р. Д. Г. Войтюку присвоєно вчене звання професора по кафедрі сільськогосподарських машин.

Членом-кореспондентом Української академії аграрних наук (нині – Національна академія аграрних наук України) по Відділенню механізації і електрифікації Д. Г. Войтюка було обрано у 1993 році. З 2001 до 2010 рр. Д. Г. Войтюк очолював Технічний навчально-наукового інститут Національного аграрного університету, а після перейменування у 2008 р. і Національного університету біоресурсів і природокористування України. Важливим є внесок члена-кореспондента НААН України Д. Г. Войтюка у підготовку і виховання інженерних і наукових кадрів, розвиток механізації

ДЕРКАЧ Олексій, ГУМЕНЮК Юрій, КУРКА Віталій

сільськогосподарського виробництва України та землеробської механіки [18].

Наукова діяльність вченого охоплює широкий спектр напрямків, спрямованих на удосконалення сільськогосподарського виробництва за допомогою засобів механізації. Вона включає розробку нових засобів для автоматизації сільськогосподарських процесів, удосконалення теоретичних основ існуючих машин та створення інноваційних конструкцій. Вчений також займається вирішенням проблем, пов'язаних з механікою ґрунту, а також розробкою методик наукових досліджень у галузі землеробської механіки.

За допомогою числових показників професором Д. Г. Войтюком були визначені критерії, які впливають на процес розпилення робочих рідин пестицидів. Були визначені оптимальні значення розмірів крапель і режимів їх переміщення повітряним потоком для мало- та ультрамалооб'ємного обприскування. Це дозволило розробити нові машини, які значно покращили ефективність використання пестицидів, зменшили витрати робочої рідини на 20...30 %, збільшили продуктивність машин у 2...2,5 рази і, в результаті, зменшили забруднення природного середовища.

Характерною рисою члена-кореспондента НААН України Д. Г. Войтюка є невтомна енергія й ініціатива. Його вирізняє широка наукова ерудиція, великий досвід і блискуче знання методики постановки наукових досліджень. Під його керівництвом розроблені та впроваджені у виробництво рекомендації із використання математичних моделей для обчислення режимів функціонування роботи польових обприскувачів та розробки спеціалізованого обладнання сільськогосподарських машин для технологій точного землеробства.

Фундаментальні теоретичні знання і глибоке розуміння потреб сільськогосподарського виробництва допомагають йому вірно визначити перспективні напрями розвитку сільськогосподарської техніки. Значна кількість наукових робіт Д. Г. Войтюка присвячена теоретичним дослідженням,

пов'язаним з викопуванням коренеплодів з ґрунту і створенням нових бурякозбиральних машин.

Дмитро Григорович Войтюк є спадкоємцем та продовжувачем наукової школи з землеробської механіки в Україні академіка Петра Мефодійовича Василенка. Професор Д. Г. Войтюк започаткував новий напрямок у землеробській механіці – технологію точного землеробства. Ним та його учнями були розроблені вітчизняні інформаційно-програмні комплекси, які використовують супутникову систему навігації для динамічного регулювання норм внесення технологічних матеріалів під час роботи машинно-тракторних агрегатів. Також був розроблений та впроваджений у виробництво ультрамалооб'ємний обприскувач, змонтований на легкому мобільному енергетичному засобі, що значно підвищило продуктивність машини при високій якості виконання технологічного процесу обприскування.

Серед понад 700 наукових праць, опублікованих членом-кореспондентом НААН України Д. Г. Войтюком, 12 монографій, 30 підручників і навчальних посібників та більше ніж 80 авторських свідоцтв і патентів на винаходи. Д. Г. Войтюком підготовлено 10 кандидатів технічних наук. Підручник «Сільськогосподарські та меліоративні машини» за загальною редакцією Д. Г. Войтюка здобув перше місце у конкурсі на найкращий підручник (навчальний посібник) для аграрних вищих навчальних закладів освіти. Цей конкурс був проведений у 2007 р. Міністерством аграрної політики України. Наукові звершення професора Д. Г. Войтюка були визнані як на внутрішньому рівні в Україні, так і за її межами. Дмитра Григоровича Войтюка, єдиного в Україні, було удостоєно найвищої нагороди Польської академії наук в галузі сільськогосподарських, лісових і ветеринарних наук – медаллю імені Михайла Очаповського [18, с. 5].

Д. Г. Войтюк – талановитий педагог, який виховав кілька поколінь інженерів сільськогосподарського виробництва: за його безпосередньої участі

підготовлено понад 17 тисяч висококваліфікованих інженерів-механіків, а останнім часом і магістрів. Він є активним організатором багатьох міжнародних наукових конференцій, зокрема, засновником щорічної Міжнародної конференції «Сучасні проблеми землеробської механіки», присвяченої пам'яті академіка П. М. Василенка. Д. Г. Войтюк – віце-президент Української асоціації аграрних інженерів, член комісії Моторизації і енергетики землеробства відділення Польської академії наук у Любліні. Багаторічна сумлінна праця Д. Г. Войтюка з підготовки інженерних кадрів відзначена орденами «За заслуги» III, II та I ступенів та іншими високими державними нагородами і відзнаками. Невичерпна працездатність Д. Г. Войтюка, його наукова принциповість, скромність в оцінці результатів власної праці слугує прикладом для молодих учених і студентів, його творчий шлях гідний наслідування.

Висновки та перспективи подальших розвідок. У результаті проведеного наукового дослідження підтверджено, що фундатором першої в Європі Станції випробовування землеробських машин і знарядь був видатний вчений і освітянин світового виміру ординарний професор К. Г. Шиндлер. Багатогранним був внесок у розвиток сільськогосподарського машинобудування та машинознавства члена-кореспондента АН УРСР Л. П. Крамаренка та професора П. Ф. Вовка. На особливу увагу заслуговує постать академіка АН УРСР А. О. Василенка, який стояв у витоків налагодження випуску першого на теренах України зернозбирального комбайна, брав активну участь у створенні УНІСГОМу, був фундатором заснування Лабораторії й Інституту машинознавства та сільськогосподарської механіки. Значним був внесок академіка ВАСГНІЛ О. М. Карпенка у підготовку і випуск підручників та посібників з дисципліни «Сільськогосподарські машини». Науковими працями академіка УААН П. М. Василенка користувалися американські вчені при розробці ходової

частини місяцехода, його монографія увійшла до Міжнародного фонду ООН. Член-кореспондент НААН України Д. Г. Войтюк – спадкоємець і продовжувач наукової школи з землеробської механіки академіка П. М. Василенка, розробник технологій точного землеробства – нової сторінки в розвитку землеробської механіки.

Встановлено, що видатні особистості кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка Національного університету біоресурсів і природокористування України мали значний вплив на розвиток в Україні та світі землеробської (сільськогосподарської) механіки, сільськогосподарського машинобудування, випробовування сільськогосподарської техніки та підвищення якості освітнього процесу.

Перспективними розвідками є подальші дослідження щодо учнів та послідовників видатних особистостей кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки імені академіка П. М. Василенка Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Список використаних джерел та літератури

1. Вергунов В. А. Професор Шиндлер Камілл Гаврилович (1869–1940) – громадянин Швейцарії, що прославив науково-освітню аграрну складову України: наукова доповідь. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2019. 40 с.
 2. Вергунов В. А. Член-кореспондент АН УРСР Л. П. Крамаренко (1881–1960): життєва та творча доля, внесок в організацію науково-освітнього забезпечення сільськогосподарського машинобудування. *Лікарські рослини: традиції та перспективи досліджень*: матеріали VI Міжнар. наук. конф. (Березоточа, 25 березня 2023 року). Лубни: ВКФ «Інтер Парк», 2023. С. 6–9.
 3. Войтюк Д. Г., Деркач О. П. Внесок академіка П. М. Василенка у розвиток теоретичних основ землеробської механіки. *Наук. вісн. Луганського нац. аграр. ун-ту. Серія: Техн. науки*. Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2011. № 29. С. 6–12.
 4. Деркач О. П. Академік А. О. Василенко – засновник Інституту машинознавства і сільськогосподарської механіки. *Історія української науки на межі тисячоліть*: зб. наук. праць. Київ, 2009. Вип. 44. С. 34–40.
 5. Шиндлер К. Г. Учение о земледельческих машинах и орудиях. Киев: Изд-во журнала «Ведомости с.-х. и пром.» (Орган Южно-рус. о-ва поощ. *ДЕРКАЧ Олексій, ГУМЕНЮК Юрій, КУРКА Віталій*
-

з. и с. пром.). 1902. Вып. III. Политипажи, эскизы и чертежи машин-орудий современного сельского хозяйства. 56 с.

6. Шиндлерь К. Г. Теорія и конструкція пахотныхъ орудій. Київ: Товарищество «Печатня С. П. Яковлева», 1904. 281 с.

7. Вергунов В. А. Невідомі сторінки історії сільськогосподарського машинобудування в Україні (до 125-річчя кафедри сільськогосподарських машин та системотехніки ім. академіка П. М. Василенка Національного університету біоресурсів і природокористування України). *Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра*: наук.-практ. конф. м. Київ, 19-20 квітня 2023 р. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2023. С. 137–141.

8. Вовк П. Організація дослідження с.-г. машин на Україні. *Вісник сільсько-господарської науки*. Харків, 1927. Т. IV. № 2-3. С. 23–28.

9. Василенко Андрей Аверьянович. *У кн.*: Украинская Советская Энциклопедия. Київ, 1979. Т. 2. С. 125.

10. Державний архів м. Києва. Р-308. Оп. 1. Спр. 620. Арк. 1.

11. Кучеров П. С., Гаврилов В. Д. Андрій Овер'янович Василенко. Київ: Наукова думка, 1964. 43 с.

12. Василенко А. А. Техническая подготовка внедрения зерновых комбайнов в производство. *Сельскохозяйственная машина*. Москва, 1932. № 1. С. 3–5.

13. Василенко А. А. П'ять років роботи Лабораторії машинобудування і проблем сільськогосподарської механіки Академії наук Української РСР. *Труди Лабораторії машинобудування та проблем сільськогосподарської механіки*. Київ, 1950. Т. 1. С. 3–22.

14. Гапоненко В. С. Василенко Андрій Овер'янович (1891-1963). *У кн.*: Вчені у галузях механізації, електрифікації та меліорації. Київ: Аграр. наука, 2000. Кн. 3. С. 27-31.

15. Деркач О. П. Внесок академіка А. О. Василенка в розвиток землеробської механіки та сільськогосподарського машинобудування. *Історія науки і біографістика*. 2009. № 2. URL: https://inb.dnsgb.com.ua/2009-2/09_derkach.pdf.

16. Горбачев И. В. К 110-летию академика ВАСХНИЛ А. Н. Карпенко. *Известия ТСХА*. Изд. МСХА им. К. А. Тимирязева, 2006. Вып. 4. С. 183–185.

17. Деркач О. П. Діяльність академіка П. М. Василенка в контексті розвитку землеробської механіки в Україні: дис... канд. іст. наук: 07.00.07 / УААН, Держ. наук. с.-г. б-ка. Київ, 2005. 237 с.

18. Вергунов В. А., Деркач О. П., Шквиря З. А., Анікіна О. П. ВОЙТЮК Дмитро Григорович: Біобібліогр. показ. наук. праць за 1964–2009 роки. Наук. ред. В. А. Вергунов; Авт. вступ. сл. М. В. Зубець, Д. О. Мельничук. Київ: Аграр. наука, 2009. 183 с.

References

1. Vergunov, V. A. (2019). Profesor Shyndler Kamill Havrylovych (1869–1940) – hromadianyn Shveitsarii, shcho proslavyv naukovo-osvitniu ahrarnu skladovu Ukrainy: naukova dopovid [Professor Schindler Kamill Gavrilovich (1869–1940) – a citizen of Switzerland, who glorified the scientific and educational agricultural component of Ukraine: a scientific report]. Kyiv [In Ukrainian].
2. Vergunov, V. A. (2023). Chlen-korespondent AN URSR L. P. Kramarenko (1881–1960): zhyttieva ta tvorcha dolia, vnesok v orhanizatsiiu naukovo-osvitnoho zabezpechennia silskohospodarskoho mashynobuduvannia [Corresponding Member of the USSR Academy of Sciences L. P. Kramarenko (1881–1960): life and creative destiny, contribution to the organization of scientific and educational support of agricultural engineering]. Likarski roslyny: tradytsii ta perspektyvy doslidzhen: materialy VI Mizhnar. nauk. konf. (Berezotocha, 25 bereznia 2023 roku) [Medicinal plants: traditions and prospects for research: materials of the VI International Scientific Conference (Berezotocha, March 25, 2023)]. Lubny, pp. 6-9 [In Ukrainian].
3. Voytyuk, D. G., & Derkach, O. P. (2011). Vnesok akademika P. M. Vasylenka u rozvytok teoretychnykh osnov zemlerobskoi mekhaniky [Contribution of Academician P.M. Vasylenko to the development of theoretical foundations of agricultural mechanics]. *Nauk. visn. Luhanskoho nats. ahrar. un-tu. Serii: Tekhn. nauky* – Scientific Bulletin of Luhansk National Agrarian University. Series: Technical sciences. Luhansk, no. 29, pp. 6-12 [In Ukrainian].
4. Derkach, O. P. (2009). Akademik A. O. Vasylenko – zasnovnyk Instytutu mashynoznavstva i silskohospodarskoi mekhaniky [Academician A. A. Vasylenko – the founder of the Institute of Mechanical Engineering and Agricultural Mechanics]. *Istoriia ukrainskoi nauky na mezhi tysiacholit: zb. nauk. prats* – History of Ukrainian science at the turn of the millennium: a collection of scientific works. Kyiv, issue 44, pp. 34-40 [In Ukrainian].
5. Schindler, K. G. (1902). Uchenie o zemledelcheskikh mashinah i orudiyah. Kiev: Izd-vo zhurnala «Vedomosti s.-h. i prom.» (Organ Yuzhno-rus. o-va poosch. z. i s. prom.) [The doctrine of agricultural machines and tools. Kiev: Publishing house of the journal «Vedomosti s.-kh. i promi» (Organ of the South Russian Association for the Promotion of Agriculture and Agriculture)]. Issue III. Politipazhi, eskizyi i chertezhi mashin-orudiy sovremennago selskago hozyaystva [Political models, sketches and drawings of machines and tools of modern agriculture] [In Russian].
6. Shindler, K. G. (1904). Teoriya i konstruktsiya pahotnyih orudiy [Theory and design of tillage tools]. Kyiv [In Russian].
7. Vergunov, V. A. (2023). Nevidomi storinky istorii silskohospodarskoho mashynobuduvannia v Ukraini (do 125-richchia kafedry silskohospodarskykh mashyn ta systemotekhniky im. akademika P. M. Vasylenka Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy) [Unknown pages of the *ДЕРКАЧ Олексій, ГУМЕНЮК Юрій, КУРКА Віталій*

history of agricultural engineering in Ukraine (to the 125th anniversary of the Department of Agricultural Machinery and System Engineering named after Academician P. M. Vasylenko of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine)]. *Naukovo-innovatsiyni rozvytok ahrovyrobnytstva yak zaporuka prodovolchoi bezpeky Ukrainy: vchora, sohodni, zavtra*: nauk.-prakt. konf. m. Kyiv, 19-20 kvitnia 2023 r. [Scientific and innovative development of agricultural production as a guarantee of food security of Ukraine: yesterday, today, tomorrow: scientific and practical conference. Kyiv, April 19-20, 2023]. Vinnytsia, pp. 137-141 [In Ukrainian].

8. Vovk, P. (1927). Orhanizatsiia doslidzhennia s.-h. mashyn na Ukraini [Organization of research of agricultural machinery in Ukraine]. *Visnyk silskohospodarskoi nauky* – Bulletin of Agricultural Science. Kharkiv, vol. IV, no. 2-3, pp. 23-28 [In Ukrainian].

9. (1979). Vasylenko Andrii Averyanovych. In book: Ukrainian Soviet Encyclopedia. Kyiv, vol. 2, p. 125 [In Russian].

10. State Archive of Ukraine. Kyiv. P-308. Op. 1. Folder 620. Arch. 1.

11. Kucherov, P. S., & Havrylov, V. D. (1964). Andriy Overyanovych Vasylenko. Kyiv [In Ukrainian].

12. Vasylenko, A. A. (1932). Tehnicheskaya podgotovka vnedreniya zernovyih kombaynov v proizvodstvo [Technical preparation for the introduction of grain combines into production]. *Selskohozyaystvennaya mashina* – Agricultural machine. Moskva, no. 1, pp. 3-5 [In Russian].

13. Vasylenko, A. A. (1950). Piat rokiv roboty Laboratorii mashynobuduvannia i problem silskohospodarskoi mekhaniky Akademii nauk Ukrainiskoi RSR [Five years of work of the Laboratory of Mechanical Engineering and Problems of Agricultural Mechanics of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR]. *Trudy Laboratorii mashynobuduvannia ta problem silskohospodarskoi mekhaniky* – Proceedings of the Laboratory of Mechanical Engineering and Problems of Agricultural Mechanics. Kyiv, vol. 1, pp. 3-22 [In Ukrainian].

14. (2000). Vasylenko Andrii Overianovych (1891-1963). U kn.: Vcheni u haluziakh mekhanizatsii, elektryfikatsii ta melioratsii [In book: Scientists in the fields of mechanization, electrification and land reclamation]. Kyiv, Book 3, pp. 27-31 [In Ukrainian].

15. Derkach, O. P. (2009). Vnesok akademika A. O. Vasylenka v rozvytok zemlerobskoi mekhaniky ta silskohospodarskoho mashynobuduvannia [Contribution of Academician A. A. Vasylenko to the development of agricultural mechanics and agricultural engineering]. *Istoriia nauky i biohrafistyka* – History of science and biography, no. 2. URL: https://inb.dnsgb.com.ua/2009-2/09_derkach.pdf [In Ukrainian].

16. Gorbachev, I. V. (2006). K 110-letiyu akademika VASHNIL A. N. Karpenko [To the 110th anniversary of the academician of the All-Union ДЕРКАЧ Олексій, ГУМЕНЮК Юрій, КУРКА Віталій

Academy of Agricultural Sciences A. N. Karpenko]. *Izvestiya TSKHA. Izd. K. A. Timiryazev Moscow State Agricultural University*, issue 4, pp. 183-185 [In Russian].

17. Derkach, O. P. (2005). *Diialnist akademika P. M. Vasylenka v konteksti rozvytku zemlerobskoi mekhaniky v Ukraini* [Activity of Academician P. M. Vasylenko in the context of development of agricultural mechanics in Ukraine]. Candidate's thesis. Kyiv [In Ukrainian].

18. Vergunov, V. A., Derkach, O. P., Shkvyra, Z. A., & Anikina, O. P. (2009). *Voytyuk Dmytro Hryhorovych: Biobibliography of scientific works for 1964-2009*. Scientific ed. V. A. Vergunov; Author's introductory notes by M. V. Zubets, D. O. Melnychuk. Kyiv [In Ukrainian].

Рецензенти:

В. І. Кучер, д. і. н., проф.;

М. В. Гутник, к. і. н., доц.

Надійшла до редакції: 04.08.2023 р.